

بررسی رابطه‌ی سبک‌های دلبستگی با رضایت زناشویی و رضایت جنسی با میانجی‌گری اضطراب ارتباط

دکتر عباس امان‌الهی^۱

فاطمه ایمری^۲

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه‌ی سبک‌های دلبستگی با رضایت زناشویی و رضایت جنسی با میانجی‌گری اضطراب ارتباط بود.

روش: جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل زنان متأهل دانشجوی مشغول به تحصیل در نیم سال دوم ۹۳-۹۲ دانشگاه آزاد اسلامی اهواز بود. از بین آن‌ها ۲۰۰ نفر با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه‌ی رضایت زناشویی انریچ (ENRICH)، پرسشنامه‌ی شیوه‌های رفتاری (BSQ)، پرسشنامه‌ی رضایت جنسی پینی (PSSI) و مقیاس اضطراب ارتباط جنسی (SCS) بود.

یافته‌ها: برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار، و برای بررسی فرضیه‌ها از ضریب همبستگی و تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزار Spss و Amos 16، استفاده شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که روابط مستقیم سبک دلبستگی اجتنابی و رضایت زناشویی، سبک دلبستگی اجتنابی و رضایت جنسی، سبک دلبستگی اضطرابی و اضطراب ارتباط جنسی، اضطراب ارتباط جنسی و رضایت جنسی و روابط غیرمستقیم سبک دلبستگی اضطرابی و رضایت جنسی با میانجی‌گری اضطراب ارتباط جنسی، و سبک دلبستگی اجتنابی و رضایت جنسی با میانجی‌گری اضطراب ارتباط جنسی معنادار می‌باشند.

نتیجه‌گیری: فقدان اعتماد به خود در مواجهه با موقعیت‌های تنش‌زا، درماندگی روان‌شناختی را به افراد اضطرابی تحمیل می‌کند. این حالت به احساس حقارت و اضطراب شخص دامن می‌زند و باعث نارضایتی در زندگی زناشویی می‌شود. فقدان اعتماد به دیگران نیز منجر به ایجاد فاصله و دوری و عدم حمایت از سوی دیگران می‌شود. از طرف دیگر این عدم اعتماد و کناره‌گیری و عکس‌العمل‌های هیجانی در مواقع ناکامی و مشکلات سبب تعارض و خصومت در روابط زوجها می‌گردد و احساس نارضایتی در زندگی زناشویی را به دنبال دارد. معمولاً زوجها در بسیاری از موارد به اشتباه، علت نداشتن رابطه‌ی زناشویی را بروز مشکلات جنسی عنوان می‌کنند، حال آن که اضطراب و مشکلات ارتباطی بین فردی دلیل اصلی نداشتن این ارتباط است.

کلید واژه‌ها: دلبستگی اضطرابی، دلبستگی اجتنابی، رضایت زناشویی، رضایت جنسی و اضطراب ارتباط جنسی

۱. استادیار گروه مشاوره و هیأت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز

۲. کارشناسی ارشد مشاوره

مقدمه

خانواده را مؤسسه یا نهاد اجتماعی معرفی کرده‌اند که ناشی از پیوند زناشویی زن و مرد است. از جمله مظاهر زندگی اجتماعی انسان، وجود تعامل‌های سالم و سازنده میان انسان‌ها و برقرار بودن عشق‌بهم‌نوع‌ابراز صمیمیت و همدلی با یکدیگر است. ازدواج می‌تواند بهترین و انسانی‌ترین ارتباط و در عین حال یأس‌آورترین و ناکام‌کننده‌ترین رابطه‌ی انسانی باشد. رضایتیک فرد از زندگی زناشویی به منزله‌ی رضایت وی از خانواده محسوب می‌شود و رضایت از خانواده به معنای رضایت از زندگی بوده و در نتیجه، منجر به تسهیل در امر رشد و تعالی و پیشرفت مادی و معنوی جامعه خواهد شد (عدالتی و رزوان^۱، ۲۰۱۰). رضایت زناشویی یک ارزیابی کلی از وضعیت روابط زناشویی یا روابط عاشقانه‌ی کنونی فرد است که می‌تواند انعکاسی از میزان شادی افراد از روابط زناشویی و یا ترکیبی از خشنود بودن، به واسطه‌ی بسیاری از عوامل، مختص رابطه‌ی زناشویی باشد. بررسی عوامل مؤثر در رضایت زناشویی از این جهت حائز اهمیت است که رضایت فرد از زندگی زناشویی بخش مهمی از سلامت فردی محسوب می‌گردد (سلیمانیان، ۱۳۷۳).

از جمله عوامل مؤثر دیگر در زندگی زناشویی، رضایت جنسی می‌باشد که سهم بسیاری در زندگی دارد. رضایت جنسی از نشانه‌های سلامت جسم و روان و یکی از مؤلفه‌های کیفیت زندگی به حساب می‌آید و باعث ایجاد حس لذت مشترک در بین زوج‌های می‌شود و توانایی فرد را برای مقابله‌ی کارآمدتر با استرس‌ها و مشکلات افزایش می‌دهد (مک‌کارتی^۲، ۲۰۰۲). از عوامل مؤثر در رضایت زناشویی و رضایت جنسی سبک‌های دل‌بستگی است. دل‌بستگی پیوند نسبتاً پایداری است که بین کودک و مراقبت‌کننده‌ی اصلی (مادر) ایجاد می‌شود و به دیگر روابط نزدیک او مانند روابط عاشقانه تعمیم می‌یابد (لاورنت و پاورس^۳، ۲۰۰۷).

یکی از ابعاد مهم رابطه‌ی همسران که اغلب مورد غفلت قرار می‌گیرد، رابطه‌ی جنسی می‌باشد. وجود مشکلات و اختلالات جنسی مثل کمبود تمایلات جنسی، ناتوانی جنسی و غیره، چه بسا به‌خاطر ترس و اضطراب، شرم و خجالت یا احساس بی‌کفایتی و گناه مخفی مانده و بیان نشده و زنان به علت حجب و حیا علائم این مشکلات را درست بیان نمی‌کنند و مشکلات جنسی به صورت نهفته با علائم و عوارض دیگری مثل ناراحتی‌های جسمانی، افسردگی و نارضایتی از زندگی زناشویی بروز می‌کنند. نارضایتی جنسی، علاوه بر تأثیرات منفی روانی بر خود فرد مانند افسردگی، عدم تعادل روانی و شخصیتی، پیامدهایی چون پرخاشگری و خشونت، روابط جنسی خارج از چارچوب خانواده نیز داشته و بر دیگر اعضای خانواده، اطرافیان و سلامت جامعه تأثیر گذار خواهد بود. عدم رضایت جنسی زوجها و ناسازگاری‌های خانوادگی بر کل سیستم خانواده تأثیر می‌گذارد و خانواده را با نابسامانی‌های بسیاری مواجه می‌کند (لامان، پایک و راسن^۴، ۱۹۹۹).

اختلال در سیستم جنسی منبع اصلی تعارضات ارتباطی است که می‌تواند موجب تردید در مورد عشق و علاقه و افزایش اضطراب و نگرانی زوجها نسبت به پایداری ارتباط شده و ممکن است موجب طلاق و جدایی زوجها گردد (رولند و انکروزی^۵، ۲۰۰۸). ارتباط جنسی بین همسران، برای ایجاد یک رابطه‌ی رضایت‌بخش جنسی و زناشویی ضرورتی انکارناپذیر است. اما گاهی به دلایلی این ارتباط حالت اضطراب به خود می‌گیرد و باعث اختلال جنسی می‌شود که می‌تواند مشکلات زیادی را در زندگی آنها ایجاد کند. اضطراب ارتباط جنسی به‌عنوان یک عامل استرس‌زا بر روی کل سیستم ارتباطی همسران اثر می‌گذارد (کاپلان و سادوک، ۱۹۹۴). پاسخ‌های روان‌شناختی به کارکرد جنسی، بازخوردها و سایر استرس‌ها باعث مقاوم شدن مسئله یا دخالت بیش‌تر

¹Edalati, &Redzuaun

²Mccarthy

³. Laurent, & Powers

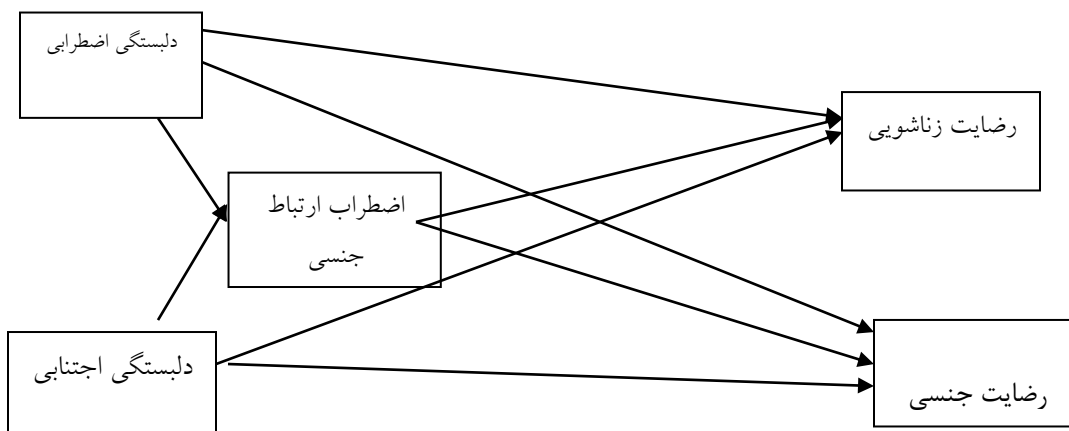
⁴Laumann, Paik, & Rosen

⁵Roland,&Incrocci

در آن می‌شود. اضطراب عملکرد جنسی، ترس از موفق نبودن، انتظار ضعیف میان دو طرف در رابطه با نیازها یا اضطراب جنسی، احساس گناه درباره‌ی نزدیکی، آموزش ناکافی در مورد فعالیت جنسی، پیش‌نوازش ناکافی و اسطوره‌های جنسی نادرست از عوامل روان‌شناختی تأثیرگذار بر اضطراب جنسی می‌باشد (هاوتون^۱، ۱۹۸۵) از آن‌جا که سبک دلبستگی ایمن می‌تواند رضایت زناشویی و رضایت جنسی را افزایش دهد و سبک‌های دلبستگی ناایمن و اضطراب ارتباط جنسی می‌تواند روابط زوج‌ها را دچار تزلزل کند، این پژوهش بر آن است تا رابطه‌ی سبک‌های دلبستگی با رضایت زناشویی و رضایت جنسی با میانجی‌گری اضطراب ارتباط جنسی را مورد بررسی قرار می‌دهد.

با توجه به اهداف این پژوهش مدل زیر پیشنهاد می‌گردد.

شکل ۱- مدل پیشنهادی پژوهش

روش

جامعه‌ی آماری مورد مطالعه در این پژوهش، دانشجویان زن (متاهل) دانشگاه آزاد اهواز بودند. روش نمونه‌گیری دسترس و به صورت داوطلبانه بود و تعداد ۲۰۰ نفر از دانشجویان به عنوان نمونه انتخاب شدند.

ابزارهای پژوهش

الف: پرسشنامه‌ی رضایت زناشویی انریچ^۲ (ENRICH)

پرسشنامه‌ی انریچ توسط اولسون، فورنیر، جوئن و درانکمن در سال ۱۹۸۹ (ثنایی، ۱۳۷۹) ساخته شده است. این پرسش‌نامه دارای ۱۱۵ گویه می‌باشد و از ۱۲ خرده‌مقیاس تشکیل شده است. در این پژوهش از مقیاس دوم پرسش‌نامه‌ی ۱۱۵ سؤالی که رضایت زناشویی را می‌سنجد استفاده شده است. در این پژوهش آلفای کرونباخ و پایایی تنصیف به ترتیب ۰/۷۸ و ۰/۷۵ به دست آمد.

^۱Hawton

^۲ENRICH

ب: پرسشنامه‌ی شیوه‌های رفتاری^۱ (BSQ)

این پرسشنامه توسط فارمن و وهنر^۲ (۱۹۹۹)، به نقل از امان الهی، تشکر و غوایش، (۱۳۸۸) ساخته شد و دارای ۲۲ ماده می‌باشد. در این پژوهش آلفای کرونباخ و پایایی تصنیف به ترتیب برای دلبستگی اضطرابی ۰/۶۹ و ۰/۵۸ و برای دلبستگی اجتنابی ۰/۷۳ و ۰/۷۰ به دست آمد.

ج: پرسشنامه‌ی رضایت جنسی پینی^۳ (PSSI)

این پرسشنامه توسط ایس، پینی، مگ‌گرارد و نانسی^۴، (۱۹۸۷)، به نقل از امان الهی، حیدریان و آقائیان، (۱۳۹۱) برای سنجش رضایت جنسی زنان ساخته شد. فرم نهایی این پرسشنامه دارای ۲۴ سوال می‌باشد. این پرسشنامه دارای دو خرده مقیاس رضایت جنسی کلی و رضایت از همسر می‌باشد که پاسخ دهنده با یک طیف لیکرت ۷ درجه‌ای کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) به آن پاسخ می‌دهد. در این پژوهش آلفای کرونباخ و پایایی تصنیف به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۸۱ به دست آمد.

د: پرسشنامه‌ی مقیاس اضطراب ارتباط جنسی^۵ (SCS)

این پرسشنامه توسط دیویس، ویدامان، ورنون، فولت و بیتز^۶، (۲۰۰۶)، برای سنجش میزان اضطراب ارتباط جنسی ساخته شد. دارای ۱۸ ماده می‌باشد که هر ماده‌ی آن سطحی از اضطراب را در رابطه‌ی جنسی می‌سنجد. یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم دارد که پاسخ دهندگان به آن پاسخ می‌گویند. دیویس، ویدامان، ورنون، فولت و بیتز، (۲۰۰۶)، در پژوهشی که روی ۱۹۸۹ نفر از دانشجویان دانشگاه آوبرن^۷ انجام دادند ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه را ۰/۸۳ گزارش کردند. این پرسشنامه برای اولین بار در ایران اجرا شد. پرسشنامه‌ی مذکور توسط محقق تهیه و ترجمه شد و برای بررسی در اختیار اساتید دانشگاه قرار گرفت که پس از اصلاح، فرم نهایی آن مورد استفاده قرار گرفت. در این پژوهش آلفای کرونباخ و پایایی تصنیف به ترتیب ۰/۶۳ و ۰/۵۹ به دست آمد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی مربوط به ضریب همبستگی بین متغیرهای پژوهش در جدول ۱ نشان داده شده است.

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵
۱ دلبستگی اضطرابی	۱				
۲ دلبستگی اجتنابی	**۰/۶۵	۱			
۳ اضطراب ارتباط جنسی	**۰/۴۵	**۰/۳۳	۱		
۴ رضایت زناشویی	-۰/۳۵	-۰/۴۳	-۰/۱۹	۱	

^۱. Behavioral Systems Questionnaire

^۲. Furman, & Wehner

^۳. Pinney sexual satisfaction inventory

^۴. ElLise, Pinney, Meg Gerrard, Nancy, & Denney.

^۵. Sexual Communication Anxiety

^۶. Davis, Widaman, Vernon, Folette, & Beitz.

^۷. Auburn

پژوهش حاضر رابطه‌ی منفی بین سبک دلبستگی اجتنابی و رضایت جنسی را نیز مورد تأیید قرار می‌دهد. این یافته‌ها با پژوهش‌های مرادی‌اورگانی (۱۳۹۱)، سالاری، نایی‌نیا، مدرس‌غروی، وحیدرودوسی و جباری‌توفانی، (۱۳۹۰)، برن‌بورن (۲۰۰۷)، برن‌بورن، رایس، میکولینسر، گیت و ارپاز^۱ (۲۰۰۶)، شلی (۲۰۰۵)، بردرتون (۱۹۹۹) هم‌سو می‌باشد. افراد با دلبستگی اجتنابی معمولاً روابط فرا زناشویی بیس‌تری برقرار می‌کنند. آن‌ها می‌توانند بدون هر گونه عشق و علاقه نسبت به شخص مقابل، با او اقدام به برقراری رابطه‌ی جنسی کنند. و احتمال بیش‌تری دارد که درگیر روابط جنسی آنی با افراد خارج از رابطه‌ی زناشویی شوند. این دسته افراد ممکن است علاقه‌مند به برقراری روابط عاطفی و صمیمی باشند، اما از این نوع روابط ناراضی هستند، از صمیمیت می‌ترسند و فاقد اعتماد لازم برای برقراری روابط صمیمانه هستند. برای این گونه افراد، خود اتکایی اهمیت زیادی دارد. آن‌ها به‌رغم این که تصور مثبتی از خود دارند، نسبت به دیگران نگرش منفی دارند (آندروود، ۲۰۰۵). بنابراین این افراد از رضایت جنسی برخوردار نیستند.

پژوهش حاضر رابطه‌ی مثبت بین سبک دلبستگی اضطرابی با اضطراب ارتباط جنسی را مورد تأیید قرار می‌دهد. این یافته‌ها با پژوهش‌های اندرس (۲۰۰۸)، برن‌بورن، رایس، میکولینسر، گیت و ارپاز (۲۰۰۶)، دیویس، ویدامان، ورنون، فولت و بینز (۲۰۰۶)، هم‌سو می‌باشد. افراد با سبک دلبستگی اضطرابی با هدف تجربه‌ی جنبه‌های صمیمانه و طلب مهربانی، خواهان رابطه‌ی جنسی می‌شوند و اشتیاق زیادی به نوازش‌های مکرر دارند؛ آن‌ها به‌طور ناخودآگاه می‌خواهند تا با تأسی بر رابطه‌ی جنسی خوشایند، مورد پذیرش همسرشان قرار گیرند و تأیید او را که موجب کاستن احتمال ترک شدن می‌گردد، به دست آورند. با افزایش اضطراب در زندگی جنسی افراد، احساس بدبختی جای شادی را می‌گیرد، و فرد دیدگاه منفی و بدبینانه‌ای نسبت به روابط جنسی پیدا می‌کند که این امر کیفیت رابطه‌ی زناشویی و جنسی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد (ببولتز و سانتاگ^۲، ۱۹۹۳).

پژوهش حاضر رابطه‌ی منفی بین اضطراب ارتباط جنسی و رضایت جنسی را مورد تأیید قرار می‌دهد. این یافته‌ها با پژوهش‌های اندرس (۲۰۰۸)، دیویس، ویدامان، ورنون، فولت و بینز (۲۰۰۶)، هم‌سو می‌باشد. معمولاً زوج‌ها در بسیاری از موارد به اشتباه، علت نداشتن رابطه‌ی زناشویی را بروز مشکلات جنسی عنوان می‌کنند، حال آن که اضطراب و مشکلات ارتباطی بین فردی دلیل اصلی نداشتن این ارتباط است.

علاوه بر این یافته‌های پژوهش حاضر رابطه‌ی مثبت بین سبک دلبستگی اضطرابی و رضایت جنسی با میانجی‌گری اضطراب ارتباط جنسی را مورد تأیید قرار می‌دهد. این یافته‌ها با پژوهش اندرس (۲۰۰۸)، هم‌سو می‌باشد. کسانی که دلبستگی اضطرابی دارند، الگوهای متفاوتی را در روابط صمیمانه به نمایش می‌گذارند. اضطراب در عملکرد جنسی در زنان مثل مردان قابل تشخیص نیست. اما می‌تواند بر تحریک‌پذیری آن‌ها نیز اثر داشته باشد. اضطراب باعث می‌شود زنان نتوانند برای انجام رابطه‌ی جنسی به اندازه‌ی کافی ترشحات واژنی داشته باشند. اضطراب زیاد چه به خاطر مسائل کاری و مشکلات خانوادگی و چه به علت خستگی، نداشتن تناسب اندام، ترس از ناتوانی جنسی، رابطه‌ی دردناک، هراس از بارداری و ترس از برقراری روابط زناشویی به‌خصوص در اوایل ازدواج، می‌تواند آتش شور جنسی را خاموش کند. این اضطراب می‌تواند در هر سنی و برای هر دو جنس اتفاق بیفتد. بنابراین این افراد در زندگی جنسی خود از اضطراب جنسی بالا و رضایت جنسی پایینی برخوردارند.

در آخرین یافته‌ی این پژوهش رابطه‌ی مثبت بین سبک دلبستگی اجتنابی و رضایت جنسی با میانجی‌گری اضطراب ارتباط جنسی مورد تأیید قرار گرفت. این یافته‌ها با پژوهش اندرس (۲۰۰۸)، هم‌سو می‌باشد. افراد با سبک‌های اجتنابی رضایت ارتباطی اندک و جدایی‌های بسیاری را تجربه می‌کنند. به‌رغم آن چه نشان می‌دهند قادر به ایجاد روابط صمیمانه با همراهِشان نیستند و غالباً این عدم توانایی را برگردن نفر مقابل می‌اندازند (دیویس^۳، ۱۹۸۸؛ حسینی، ۱۳۹۰). نایمینی درونی اجتنابی‌ها حضور خاطرات

¹. Birnbaun, Reis, Mikulincer, Gillath, & Orpaz

². Buboltz, & Sontag

³. Davis

ناخوشایند و تجارب منفی را در روابط صمیمانه‌ی ایشان افزایش می‌دهد. این افراد گرایش‌های جنسی بالایی دارند اما سبک روابط جنسی‌شان به دور از جنبه‌های عاطفی و مهرورزی است (نولر، پاتی، فرلی^۱، ۱۹۸۸؛ حسینی، ۱۳۹۰). از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به تابو بودن مسائل جنسی، عدم همکاری پاسخ‌دهندگان ناتوانی پژوهش در قالب تعمیم‌پذیری نتایج و عدم کنترل برخی از متغیرها اشاره کرد.

منابع

- امان‌الهی، عباس، غوابش، سعادت، تشکر، هاجر. (۱۳۸۸). بررسی رابطه سبک‌های دوست داشتن و سبک‌های دلبستگی عاشقانه با رضایت زناشویی کارکنان مرد اداره‌های دولتی شهر اهواز. چهارمین کنگره آسیب‌شناسی خانواده، تهران، دانشگاه شهید بهشتی ۲۱ تا ۲۳ اردیبهشت ۸۹.
- حسینی، بیتا. (۱۳۹۰). *زوج‌درمانی تحلیلی*. (جلد اول و دوم). تهران: انتشارات جنگل.
- سلیمانیان، علی‌اکبر. (۱۳۷۳). بررسی رابطه باورهای غیر منطقی با رضامندی زناشویی در دانشجویان متأهل. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد مشاوره. دانشگاه تربیت معلم: دانشکده‌ی علوم تربیتی.
- کاپلان، هارولد؛ سادوک بنیامین (۱۹۹۴). *خلاصه‌ی روان‌پزشکی*، ج ۳، ترجمه‌ی نصرت‌الله پورافکاری، انتشارات ذوقی، چاپ دوم.

منابع لاتین

- Davis, D., Shaver, P. R., Widaman, K. F., Vernon, K.L., Folette, W. C., Beitz, K. (2006). I Can't get no satisfaction: Insecure attachment, inhibited sexual communication, and sexual dissatisfaction. *Personal Relationships*, 13, 465-483.
- Edalati, A., & Redzuan, M. (2010). perception of Women towards Family values and Their Marital Satisfaction. *Journal of American Science*, 6(4): 132-137.
- Hawton, K. (1985). *Sex therapy: A practical Guide*. Oxford university press: Oxford.
- Kowleski, R. & Weston, D. (2005). Psychology (exploratory interest in university student). *Asia Journal of Social Psychology*, 3, 11, 302-370.
- Laumann, E. O. Paik, A., Rosen. R. C. (1999). Sexual dysfunction in the United States: Prevalence and predictors. *Journal of the American Medical Association*, 287, 537-544.
- Laurent, H., Powers, S. (2007). Emotion Regulation in emerging adult couples: Temperament, attachment, and HPA response to conflict. *Journal of Biological Psychology*, 76, 61-71.
- Mccarthy, B. W. (2002). Sexual Dysfunction. In: Hersen M, (editor). *Clinical behavioral therapy: Adult and children*. New York: John Wiley; P. 198-199.
- Ollson, D. H. (1989). *Families what makes them work*. New York: Hamilton.
- Roland D, Incrocci L. (2008). *Handbook of sexual and gender identity disorders*. New Jersey:

¹Noller, Patty, & Fraley

John Wiley and sons; 199-202.

Underwood, H. (2005). *Who goes there? Demographics, personality and attachment style of those involved in Internet affairs*. Unpublished Doctoral dissertation. Swinburn University, Australia.